

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060104

DOM
2019-11-18
Stockholm

Mål nr
P 1507-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-01-23 i mål nr P 1837-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. A B

2. E H

Ombud för båda: Advokat D Z

Motparter

1. Natur- och byggnadsnämnden i Huddinge kommun
141 85 Huddinge

2. C R

SAKEN

Bygglov för enbostadshus, garage och stödmur, marklov och bygglov i efterhand för uppförande av stödmur på fastigheten X i Huddinge kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1530063

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

A B och **E H** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa natur- och byggnadsnämndens beslut att ge dem bygglov för nybyggnad av enbostadshus och garage samt uppförande av stödmurar, marklov och bygglov i efterhand för del av mur.

C R har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Natur- och byggnadsnämnden (nämnden) har vidhållit sitt beslut.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

A B och **E H** har anfört i huvudsak detsamma som i tidigare instanser med i huvudsak följande tillägg:

De bestrider att garaget är vidbyggt eller sammanbyggt på ett sådant sätt med bostadshuset att de två byggnadskropparna kan anses utgöra en huvudbyggnad. En byggnad ska bestå av tak och vara konstruerad så att människor kan uppehålla sig i den. Bostadshuset, garaget och muren kan inte sammantaget anses utgöra en huvudbyggnad eftersom hela volymen inte är avsedd för människor att uppehålla sig i och har tak. Tak mellan de befintliga byggnadskropparna saknas varför tolkningen att byggnadsverken tillsammans blir en byggnad är felaktig. Stödmurarna kan inte medföra att de två byggnadskropparna sammanfogas till en byggnad. En mur kan inte utgöra en byggnad då den varken har tak eller är konstruerad så att människor kan uppehålla sig i den.

Inte heller utgör den faktiska huvudbyggnaden eller garaget, var för sig eller tillsammans, planstridiga åtgärder. Byggnadshöjden ska beräknas för byggnadskropparna var för sig och då är de planenliga i fråga om byggnadshöjd. Stödmurar är nödvändiga för att byggrätten ska kunna utnyttjas, eftersom byggrätten har förlagts till område där fastigheten sluttar kraftigt. Möjligheterna att placera byggnationen på annat sätt är mycket begränsade utifrån tomtens topografi, den

omfattande prickmarken och bestämmelsen om 4,5 meter som minsta avstånd till tomtgräns för bostadshus. Påverkan på stadsbilden hade blivit större om byggnaden skulle ha placerats högre upp på fastigheten.

I prövningen bör vidare beaktas att byggnaden påbörjades med ett tidigare bygglov vilket utformningsmässigt och visuellt gav i stort sett samma intryck, men att byggnaden nu placerades 0,50 meter högre för att undvika mer ingripande sprängningar än nödvändigt. Konsekvenserna av ett nekat bygglov blir att en färdigställd byggnad ska lyftas för att sänka grunden 0,50 meter.

Beslutet att upphäva bygglov för murarna och marklov är felaktigt eftersom det inte finns något krav på att de ska uppfylla en självständig betydelse. Ansökan om lov för dessa åtgärder fyller ett behov eftersom åtgärderna är en rättelse och en komplettering till det tidigare laga kraftvunna bygglovet. Det ska också beaktas att frågan om lov för murar och markförändringar kan vara avgörande för möjligheterna att angöra samt bebygga fastigheten på ett önskvärt sätt.

C R har anfört i huvudsak samma omständigheter som i underinstanserna.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen, som har hållit syn på fastigheten, gör följande bedömning.

Av nämndens beslut med tillhörande ritningar framgår att nämndens prövning, såvitt nu är aktuellt, har omfattat bygglov för uppförande av ett enbostadshus, garage och förlängning av stödmur mot ZX och ZY (punkt 1) samt marklov (punkt 2) och bygglov i efterhand för del av mur i sydost mot Y (punkt 3). Mark- och miljööverdomstolens prövning omfattar samma åtgärder.

För fastigheten X gäller en stadsplan fastställd 1986. Planen ska enligt övergångsbestämmelserna till plan- och bygglagen (2010:900), PBL, gälla som en

detaljplan. Förutsättningarna för att bevilja bygglov för åtgärd inom ett område som omfattas av detaljplan framgår av 9 kap. 30 § PBL. Bland annat gäller att den ansökta åtgärden inte ska strida mot detaljplanen. Bygglov får dock ges för en åtgärd som avviker från detaljplanen om åtgärden är förenlig med planens syfte och avvikelsen är liten eller åtgärden är av begränsad omfattning och nödvändig för att området ska kunna användas eller bebyggas på ett ändamålsenligt sätt, se 9 kap. 31 b § PBL.

Enligt de aktuella planbestämmelserna gäller bland annat att byggnader ska placeras 4,5 meter ifrån tomtgräns, men om det föreligger särskilda omständigheter kan komplementbyggnader förläggas en meter från tomtgräns. Vidare gäller att högst en femtedel av tomten får bebyggas, dock att byggnadsarean inte får överstiga 200 kvadratmeter. I fråga om högsta byggnadshöjd anges för huvudbyggnad 6,5 meter och för komplementbyggnad 3,0 meter. Fastigheten X omfattar 1 138 kvadratmeter och delar av fastigheten utgör prickmark som inte får bebyggas.

Såsom byggnaden eller byggnadsdelarna är utformade kan inte Mark- och miljööverdomstolen göra annan bedömning än att bostadsbyggnad, garage samt stödmur mot Y tillsammans får anses utgöra fastighetens huvudbyggnad. Mark- och miljööverdomstolen finner därför inte skäl att göra någon annan bedömning avseende huvudbyggnadens förenlighet med planbestämmelserna än mark- och miljödomstolen. Varken avvikelsen från bestämmelsen i fråga om avstånd till fastighetsgräns eller byggnadshöjd kan betraktas som liten. Åtgärderna är inte av begränsad omfattning och även med beaktande av att förutsättningarna för att bebygga fastigheten kompliceras av bland annat bergets tvära lutning och förhållandet att stora delar utgör prickmark, är avvikelserna inte nödvändiga för att utnyttja den i planen medgivna byggrätten. Det saknas därmed förutsättningar att bevilja bygglov för enbostadshus, garage samt bygglov i efterhand för stödmuren i sydost mot Y. Det har därför varit riktigt att, som mark- och miljödomstolen gjort, upphäva punkterna 1 och 3 i nämndens beslut. Även stödmuren mot ZX och ZY omfattas av beslutets punkt 1 om bygglov, som alltså ska upphävas.

I fråga om sänkningen av marknivån på uppfarten mot garaget har inte annat framkommit än att åtgärden har syftat till att möjliggöra uppförandet av

huvudbyggnaden i aktuell utformning och läge. Givet att bygglov för huvudbyggnaden inte kan ges har det varit riktigt att upphäva beslutet också i den del som gäller marklov. Överklagandet ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, ordförande, hovrättsrådet Roger Wikström, tekniska rådet Börje Nordström och tf. hovrättsassessorn Liisa Seim Sehr, referent.

Föredragande har varit Ylva Svensson.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-01-23
meddelad i
Nacka

Mål nr P 1837-18

PARTER

Klagande
C R

Motpart
1. A B

2. E H

3. Natur- och byggnadsnämnden i Huddinge kommun
141 85 Huddinge

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 6 februari 2018 i ärende nr 40322-44610-2017, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Bygglov för enbostadshus, garage och stödmur och marklov, samt bygglov i efterhand för uppförande av stödmur på fastigheten X i Huddinge kommun

---

DOMSLUT

Med ändring av Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut upphäver mark- och miljödomstolen Natur- och byggnadsnämnden i Huddinge kommuns beslut den 16 oktober 2017 att bevilja bygglov för nybyggnad av ett enbostadshus, garage och stödmurar samt marklov och bygglov i efterhand för stödmur på fastigheten X i Huddinge kommun, och avslår bygglov- och marklovansökan.

BAKGRUND

Natur- och byggnadsnämnden i Huddinge kommun (nämnden) beslutade den 30 juni 2016 att bevilja bygglov för nybyggnad av ett enbostadshus och marklov för ändrad marknivå på fastigheten X i Huddinge kommun.

Efter att sökanden inkommit med en ny ansökan beslutade nämnden den 16 oktober 2017 att bevilja bygglov för nybyggnad av ett enbostadshus, garage samt uppförande av stödmurar på fastigheten. I samma beslut beviljades marklov för ändrad marknivå och bygglov i efterhand för del av uppförd stödmur.

Nämndens beslut överklagades till Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) som den 6 februari 2018 avslog överklagandena.

C R har överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

C R har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva bygglovet i sin helhet samt att stödmuren intill hennes tomtgräns rivs. Hon har även yrkat att syn ska hållas på fastigheten.

Hon har till stöd för sin talan hänvisat till vad hon tidigare har anfört och gjort i huvudsak följande tillägg och förtydliganden.

Länsstyrelsen ombads hålla syn på fastigheten. Om länsstyrelsen hade kommit hade myndigheten nog fått en annan uppfattning och inte uttalat orden ”får tålas” angående ändringar som gjorts utan bygglov när det upptäcktes att hela fastigheten kunde rasa. Länsstyrelsen gör bedömningen att det inte är rimligt att begära att fastighetsägarna i efterhand ska riva olagligt uppförda murar eftersom hela huset då kan rasa. Uppförandet av muren skedde när huset stod tomt. Ingen tog kontakt trots att muren som närmast är tio centimeter från tomtgränsen.

Tillsammans med den tidigare ägaren av X bestämdes att en syrenhäck skulle planteras på tomtgränsen. Originaltomtpinnarna bör fortfarande finnas kvar men är ytterst svåra att hitta på grund av tillkomna jordmassor. Syrenhäcken togs bort inför att synen skulle hållas. De plastband som var uppsatta vid synen var inte korrekt placerade. Tomtgränsen bör vara närmare den uppförda muren.

Enligt utlåtande från Tyréns/Grundmäklarna angående muren så skulle den ha kunnat placeras en meter närmare huset men ”det visuella intrycket mellan garage och stödmur av byggare och byggherre skulle då bedömas oestetiskt”. Och fastigheten X skulle också säkerligen förfulats betydligt. Vad gäller estetiken på Y omtalas inte.

Muren måste hålla för ett otroligt tryck. Ett stort, instabilt hus och massor med jord och annan fyllnadsmassa. Det kan ifrågasättas om muren i längden kommer vara tillräckligt stark och klara detta tryck.

Angående byggnaden på Y beviljades inte bygglov på det sluttande berget utan endast på plan mark. Samma sak gällde de tidigare, nu rivna, byggnaderna på X.

A B och E H (sökandena) har bestritt ändring och har till stöd för sitt bestridande anfört i huvudsak följande.

Enligt överklagandet har den aktuella stödmuren en höjd på fyra meter. Detta uttalande är felaktigt. Stödmurens höjd var enligt ursprungligt utförande högst 3,2 meter med en avtagande höjd till anslutning mot berg. Då överklagandet gjordes var muren sänkt med 80 cm till en högsta höjd om knappt 2,5 meter. En sänkning med 80 cm är enligt den utredning som utförts vad muren maximalt kan justeras ner till utan att riskera husets konstruktion.

Bygglovet strider inte mot detaljplanen. Enligt text i stadsplanen från 1985 står att då fastigheterna till övervägande del är i privat ägo och terrängen i vissa delar är

mycket kuperad kan "Bostadens grannskap", TRÅD, RIGU och Svensk Byggnorm inte följas i alla avseenden.

Det finns direktiv kring avstånd från hus och garage till tomtgräns, däremot finns ingen annan referens kring bygge av stödmurar etc. Huset har begränsad möjlighet till var det kan placeras då tomten har punktprickad mark som inte får bebyggas. Tomten får bebyggas med hus med en grund upp till 200 m².

De plastband som fanns uppsatta var fäst i den tomtmarkering som satts ut av lantmätare samt vid murens slut baserat på utsättarens mått. Markeringen kan på sin höjd vara någon centimeter fel.

Stödmuren har placerats med utgångspunkt från de ritningar som startbeskedet är baserat på. Att i efterhand ändra murens startpunkt skulle de ha uppfattat som att frånga det av kommunen givna startbeskedet. Startbeskedets ritningar skiljer sig från de bygglovsstämplade handlingarna, och innefattar de ändringar som sedan utgjorde underlag för ansökan om nytt bygglov.

Referensen till att inte kunna lita på murens hållbarhet är märklig. Uträkningarna för dessa är gjorda av utbildade konstruktörer med djup kunskap inom området och även granskade av kommunens byggnadsinspektör. För att ytterligare förstärka har man dessutom lagt till extra kontroforer på insidan av stödmuren.

Det hus som revs var byggt där markens höjd var +37,8 meter. Plan 2 på nybyggt hus har FFG +37,9 meter vilket alltså motsvarar ungefär samma höjd som den rivna byggnaden. Ingång till det hus som revs var från söder vilket innebär att den trappa som användes som access till huset gick till mitten på husets långsida. För att kunna få så bra tillgänglighet som möjligt till det nya huset behöver man ta detta i beaktning vid husets placering.

Nämnden har avstått från att yttra sig i målet.

DOMSKÄL

Målets handläggning

Mark- och miljödomstolen har den 6 september 2018 hållit syn på fastigheterna X (bygglovssökandenas fastighet) och Y (klagandens fastighet) i Huddinge kommun.

Är ansökta åtgärder förenliga med detaljplan?

Inledande utgångspunkter

Fastigheten omfattas av en stadsplan fastställd 1986, vilken enligt övergångsbestämmelserna till plan- och bygglagen (2010:900), PBL, gäller som en detaljplan antagen med stöd av den äldre plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL. Vid bedömning av den ansökta åtgärdens förenlighet med detaljplanen ska därför detaljplanens bestämmelser tolkas utifrån ÄPBL och plan- och byggförordningen (1987:383), ÄPBF.

Av planbestämmelserna framgår, såvitt nu är relevant, följande. Fastigheten får bebyggas med fristående bostadshus. Endast en huvudbyggnad får uppföras jämte en garage- eller förrådsbyggnad. Byggnader ska placeras 4,5 meter från tomtgräns. Om det föreligger särskilda omständigheter kan komplementbyggnader förläggas 1 meter från tomtgräns. Tillåten byggnadshöjd för huvudbyggnad är 6,5 meter och för komplementbyggnad 3,0 meter. Högst en femtedel av tomten får bebyggas, byggnadsarean får dock inte överstiga 200 kvadratmeter. Fastigheten består till stor del av prickmark som inte får bebyggas.

Fastighetens area uppgår till 1 138 kvadratmeter, vilket innebär att tomten får bebyggas med högst 200 kvadratmeter byggnadsarea. Terrängen inom den del som får bebyggas är till stor del kraftigt kuperad.

Det överklagade beslutet omfattar bygglov för ett enbostadshus, ett garage och stödmurar. Av handlingarna i målet och vad som framkom vid synen framgår att byggnaden består av en bostadsdel och en garagedel. Bostadsdelen och garagedelen

är sammanlänkade med stödmurar åt sydost och nordväst. Det finns inget urskiljbart utrymme mellan bostadsdelen och garagedelen.

Fasadritning mot sydost från bygglovsansökan

Bygglovssökandena ska enligt vad de själva har uppgivit anordna en uteplats på garagedelens tak, som också ska förses med räcke. Det finns en dörr från entréplanet till den tilltänkta uteplatsen. Byggnadsdelarna, bostaden och garaget, ger ett visuellt intryck av en obruten sammanlänkad enhet. Stödmuren mot den sydöstra fastighetsgränsen är en del av byggnadens bärande konstruktion, vilket förstärker intrycket av att garaget och bostaden utgör en byggnad.

Fotografi från syn, byggnadens nordvästra fasad

Urklipp från videoupptagning från syn, byggnadens sydöstra fasad

Mark- och miljödomstolen bedömer mot bakgrund av det nu anförda att bostadsdelen och garagedelen tillsammans bildar fastighetens huvudbyggnad (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 12 februari 2015 i mål nr P 8023-14 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 16 november 2017 i mål nr P 90-17).

Frågan i målet är om byggnaden, som mark- och miljödomstolen nu har bedömt den, är förenlig med detaljplanen.

Byggnadens avstånd till gräns

I planbestämmelserna anges att byggnader ska placeras 4,5 meter från fastighetsgräns. Mot bakgrund av att bostadsdelen och garagedelen tillsammans med stödmurarna anses utgöra en huvudbyggnad, avviker byggnadens placering från detaljplanen då den är placerad mellan 0,1 och 2,4 meter från den sydöstra fastighetsgränsen. Mark- och miljödomstolen bedömer att en sådan avvikelse inte kan anses vara liten.

Byggnadens höjd m.m.

När det gäller byggnadens höjd gör mark- och miljödomstolen följande bedömning.

Byggnadshöjden för en byggnad belägen mer än sex meter från allmän plats ska beräknas från markens medelnivå invid byggnaden (se 9 § andra stycket ÄPBF). Av handlingarna i målet framgår att avståndet från allmän plats och aktuell byggnad överstiger elva meter. Byggnadshöjden beräknas därmed i detta fall från markens medelnivå invid byggnaden.

Som länsstyrelsen har angett ska man vid beräkningen av markens medelnivå utgå från det färdiga byggnadsföretaget (se RÅ 1991 ref. 94). Byggnadshöjden beräknas till skärningen mellan fasadplanet och ett plan som med 45 graders lutning inåt byggnaden berör byggnadens tak (se 9 § tredje stycket ÄPBF).

Vägledning för hur byggnadshöjden ska beräknas framgår av praxis och Boverkets allmänna råd 1995:3 (ändrade genom 2004:2), Boken om lov, tillsyn och kontroll. De allmänna råden är dock inte bindande i rättstillämpningen. I de allmänna råden framgår bl.a. följande. Vid beräkningen av byggnadshöjden utgår man ifrån en fasad som fastslås vara beräkningsgrundande. I första hand bör detta vara ena långsidan. Vid lika fasadlängder får, med hänsyn till omgivningen, avgöras vilken fasad som ska vara beräkningsgrundande. I det fall byggnaden avviker från den traditionella grundtypen får, med hänsyn till omständigheterna, bedömas vilken eller vilka väggytor som ska vara beräkningsgrundande. Normalt bör en fasad parallell med gatans längdriktning vara beräkningsgrundande. Med fasadplan avses det plan som representerar största delen av en väggs fasadliv. I fall där markförhållandena invid byggnaden är mycket oregelbundna anger de allmänna råden att den s.k. fasadareametoden ska användas, där byggnadshöjden beräknas genom att samtliga fasaders area adderas och divideras med byggnadens omkrets.

I praxis har den beräkningsgrundande fasaden i första hand ansetts vara den långsida som vetter mot allmän plats och därmed främst påverkar upplevelsen av en byggnad (se Mark- och miljööverdomstolen, dom 2016-03-22, mål nr P 6092-15 med hänvisningar). Vid bedömningen av vilken fasad som ska vara beräkningsgrundande måste dock en helhetsbedömning göras avseende hela byggnadens volym och vilken fasad som ger det mest dominerande intrycket och som har störst allmän påverkan (se t.ex. MÖD 2014:43 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 15 november 2014 i mål nr P 1907-14).

Byggnaden ska enligt ritningarna placeras väster om och parallellt med Kabarévägen. Det är stor nivåskillnad mellan vägen och marken där byggnaden ska ligga. Det ligger ett bostadshus mellan vägen och den tilltänkta byggnaden. Väster om fastigheten finns ett naturområde som utgör allmän plats i detaljplanen. Vid synen framgick att den allmänna platsen är ett berg, bevuxet med träd och buskar, som inte framstår som särskilt tillgängligt för allmänheten. Byggnaden är placerad på en höjd och den nordöstra fasaden är en långsida som vetter mot vägen och bostadsområdet. Av handlingarna i målet framgår att det skiljer mer än 7 meter mellan byggnadens lägst och högst belägna del.

Med hänsyn till den nordöstra fasadens dominerande intryck från vägen bedömer mark- och miljödomstolen att den nordöstra fasaden har störst allmän påverkan och ska vara beräkningsgrundande. Då domstolens bedömning är att bostadsdelen och garagedelen ska betraktas som en huvudbyggnad, överskrider den ansökta byggnaden detaljplanens bestämmelser om högsta byggnadshöjd. Avvikelsen är inte att bedöma som liten.

Då bygglov redan på dessa grunder inte kan medges, finns inte skäl för mark- och miljödomstolen att pröva övriga invändningar mot lovet. Domstolen kan dock med stöd av senare praxis från Mark- och miljööverdomstolen konstatera att bygglovet även får anses strida mot anpassningskraven i 2 kap. 6 § och 8 kap. 9 § PBL (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 16 mars 2018 i mål nr P 10184-17). Enligt mark- och miljödomstolen bör det vara möjligt att placera byggnationen på

fastigheten på annat vis, och samtidigt ta tillvara tomtens förutsättningar och fastighetens bygg rätt.

På grund av det ovan anförda finner mark- och miljödomstolen att ansökan om bygglov för enbostadshus, garage och stödmur mot sydöstra fastighetsgränsen ska avslås.

Marklov

Markåtgärder som t.ex. schaktning och fyllning, som utgör förberedelser och nödvändiga delar av genomförandet av den åtgärd som ansökan om bygglov gäller, prövas normalt i bygglovsärendet. Det har inte framkommit annat än att den justering av marknivåerna som nämnden gett marklov för, endast syftar till att möjliggöra den byggnation som avses i bygglovsansökan. I detta fall kan marklovet inte anses ha någon självständig betydelse vid sidan av bygglovet. Även marklovet ska därför upphävas och ansökan om detta avslås (se MÖD 2016:18 och MÖD 2017:12).

Bygglov för stödmur längs fastighetens nordöstra fastighetsgräns

Avseende stödmuren längs fastighetens nordöstra fastighetsgräns har inte framkommit annat än att den endast syftar till att möjliggöra den byggnation som avses i bygglovsansökan. Mark- och miljödomstolen finner att muren, i likhet med marklovet, inte kan anses ha någon självständig betydelse vid sidan av bygglovet. Bygglovet för stödmuren ska därför upphävas och ansökan avslås.

Sammanfattande bedömning

Med ändring av länsstyrelsens beslut upphäver mark- och miljödomstolen nämndens beslut den 16 oktober 2017 att bevilja bygglov för nybyggnad av enbostadshus, garage och stödmurar samt marklov och bygglov i efterhand för stödmur på fastigheten X, och avslår bygglov- och marklovsansökan.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 13 februari 2019.

Karin Röckert

Ewa Andrén Holst

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Karin Röckert, ordförande, och tekniska rådet Ewa Andrén Holst. Föredragande har varit beredningsjuristen Anna M. Andersson.